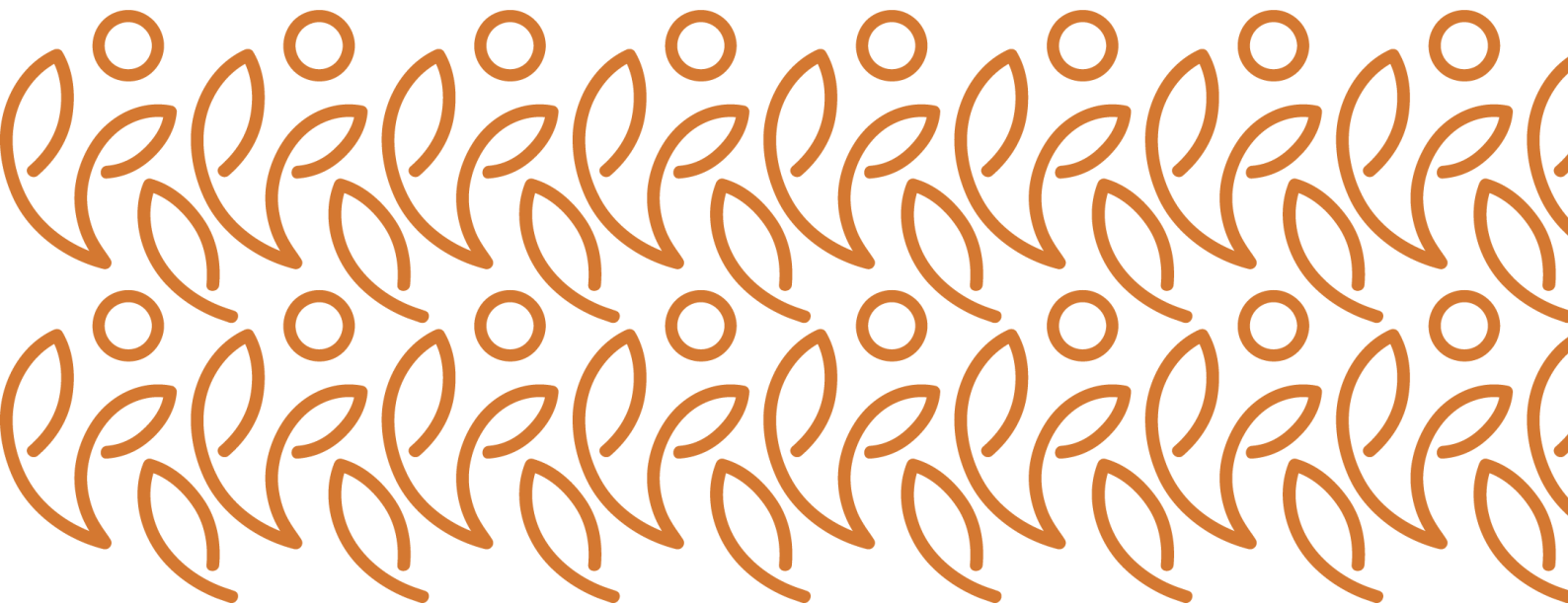

Etelä-Pohjanmaan työkyvyn tuen tiimit

Perehdytyskansio

Päivitetty 6/2023

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
2	KESKEISET KÄSITTEET	7
2.1	Työ- ja toimintakyvyn tuki	7
2.2	Toimintakyky	7
2.3	Työkyky	8
2.4	Osatyökykyisyys.....	8
2.5	Täsmätyökykyisyys.....	8
2.6	Työkyvyttömyys	8
2.7	Työ- ja toimintakyvyn arviointi	9
2.8	Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys	9
3	TYÖKYVYN TUEN TIIMIN (TYKE-tiimin) PROSESSI	11
3.1	Asiakkaan tunnistaminen	11
3.2	Asiakkaan ohjaaminen/ohjautuminen työkyvyn tuen tiimiin	12
3.3	Konsultaatiotiimi.....	13
3.4	Työkyvyn tuen tiimi eli TYKE-tiimi.....	14
3.5	Jatkopolku ja seuranta	15
3.6	Aikajanan käyttömahdollisuus tiimityön tukena	16
3.7	Asiakaspalaute	17
3.8	Työkyvyn tuen tarpeessa olevan asiakkaan tavoitepolku.....	17
3.9	Työkyvyn tuen palveluprosessin hyötyjä	18
4	TYÖKYVYN TUEN PALVELUT.....	19
4.1	Työttömien terveystarkastus	19
4.2	Kuntoutustutkimus	19
4.3	Muut terveystyökalut.....	20
4.3.1	Perusterveydenhuolto, lähterveysspalvelut Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella	20
4.3.2	Mielenterveys- ja päihdepalvelut.....	20
4.3.3	Työterveyshuolto	21
4.3.4	Opiskeluterveydenhuolto	21
4.3.5	Keskussairaalan palvelut.....	22
4.4	Sosiaalipalvelut	22
4.4.1	Työikäisten palvelut	22
4.4.2	Vammaispaalvelut	25
4.5	Kelan työkyvyn tuen palvelut ja etuudet.....	26

4.5.1	Kelan kuntoutuspalvelut työ- ja opiskelukyvyn tueksi	26
4.5.2	Ammatillinen kuntoutus	26
4.5.3	Harkinnanvarainen kuntoutus	27
4.5.4	Vaativa lääkinnällinen kuntoutus	27
4.5.5	Kuntoutuspsykoterapia	28
4.5.6	Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha	28
4.5.7	Sairauslomaa myös työttömälle/työnhakijalle	29
4.5.8	Mitä tulee huomioida B-lausunnossa	30
4.5.9	Työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke	31
4.5.10	Kuntoutustuki	32
4.6	TE-palvelut (TE-toimisto ja kuntakokeilu)	32
4.6.1	Palkkatuki	32
4.6.2	Työolosuhteiden järjestelytuki	33
4.6.3	Todistus suurtyönantajalle	34
4.6.4	Työkykykoordinaattorin palvelut	34
4.6.5	Työkokeilu	34
4.6.6	Koulutuskokeilu	35
4.6.7	Ammatinvalintapsykologin palvelut	35
4.6.8	Työkyvyn arvio / muu asiantuntija-arvio	35
4.6.9	Muut palvelut	35
4.7	Monialaiset työkyvyn tuen palvelut	36
4.7.1	Työkyvyn tuen tiimi (TYKE-tiimi)	36
4.7.2	Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)	36
4.7.3	Toimintakykykeskus (Toike)	36
4.7.4	Ohjaamo	37
4.8	Muut	37
4.8.1	Järjestöt	37
4.8.2	Työeläkelaitoksen palvelut	37
5	TÄRKEITÄ LINKKEJÄ	39
6	LÄHTEITÄ	40

7	LIITTEET.....	41
---	---------------	----

1 JOHDANTO

Kansallisen Työkykyohjelman toisena toimenpidekokonaisuutena oli työkyvyn tuki osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusta. Kokonaisuuden painopisteenä oli kehittää sosiaali- ja terveyskeskusten palveluita niin, että niissä tunnistetaan työttömien asiakkaiden työkyvyn tuen tarpeet ja niissä on asiakkaiden tarpeisiin vastaava työkyvyn tuen palvelukokonaisuus. Tämä toimenpidekokonaisuus lukeutui myös Etelä-Pohjanmaalla toimineen Toimeksi -hankkeen kokonaisuuteen. Työkykyohjelman tavoitteena oli, että Sosiaali- ja terveyskeskuksen työkyvyn tuen palvelukokonaisuus koostuu moniammatillisesta työkyvyn tuen tiimistä.

Etelä-Pohjanmaalla on toiminut työikäisten asioita käsitteleviä työkyvyn tuen tiimejä, Tyke-tiimejä jo ennen Työkykyohjelmaa ja Toimeksi -hanketta. Tiimejä on perustettu vuodesta 2015 alkaen, jolloin kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmien toiminta lain velvoittamana päättyi. Osassa kunnista toiminta jatkui aiemman kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän jatkona ja osassa kunnissa toiminnan alkuunpanijana oli Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) tai tiimit saivat alkunsa terveydenhuollon toimesta.

Toimeksi -hankkeen aikana Tyke-tiimit käynnistettiin alueilla, joilla tiimejä ei vielä toiminut. Tyke-tiimien toimintaa yhtenäistettiin hankkeen aikana yhteistyössä alueen työkyvyn tuen toimijoiden kanssa. Etelä-Pohjanmaalla työkyvyn tuen tiimit otettiin osaksi hyvinvointialueen toimintaa ja tällä hetkellä alueelliset työkyvyn tuen tiimit (Tyke-tiimit) toimivat jokaisessa Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyskeskuksessa. Työkyvyn tuen tiimit ovat toimintamalliltaan yhdenmukaisia niin kokoonpanon kuin käytettävien lomakkeiden osalta. Jatkossa työkyvyn tuen tiimeissä painopiste on olemassa olevan työ- ja toimintakyvyn vahvistamisessa ja työllistymisen edistämässä.

Tyke-tiimin peruskokoonpanossa on asiakkaan lisäksi jäsenenä terveydenhuollon, sosiaalitoimen, TE-hallinnon ja Kelan työntekijöitä. Tarvittaessa tiimiin voidaan kutsua mukaan myös muita oleellisia toimijoita. Tiimissä käsitellään työelämän ulkopuolella olevien työikäisten asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn, opiskelukyvyn ja kuntoutustarpeen selvittelyyn liittyviä asioita. Tiimissä pyritään löytämään asiakkaan toivoma ja yksilöllinen, kokonaistilanteeseen sopiva ratkaisu, joka on yhteensovitettu eri organisaatioiden kesken. Työkyvyn tuen tiimit (Tyke-

tiimit) eivät ole lakisääteisiä, vaan ne toimivat tarvelähtöisesti alueen asiakkaiden monialaisiin palvelutarpeisiin vastaten. Tavoitteena on työkyvyn tuen tiimien lakisääteistäminen.

Tässä perehdytyskansiossa Työkyvyn tuen tiimin asiakkailta tarkoitetaan kaikkia alapuolella mainittuja ja määriteltyjä kohderyhmiä.

Työttömäksi määrittelyn lähtökohtana on se, että henkilö on vailla työtä. Työnvälitystilastoissa ja työvoimatutkimuksessa henkilön työllisyyden määrittelykriteerit poikkeavat toisistaan hiukan, joten tilastoihin ja tutkimuksiin tutustussa on hyvä tarkistaa työttömyyden määrittelyn kriteeri.

Työtön työnhakija on henkilö, joka on ilman työtä ja hakee työpaikkaa. Työtön työnhakija voi olla lomautettu tai työvoiman ulkopuolella oleva.

Työnhakija on henkilö, joka etsii avointa työpaikkaa. Työnhakija voi olla työssä oleva, työvoiman ulkopuolella oleva tai työtön työnhakija.

Työvoiman ulkopuolella (ts. työelämän ulkopuolella) olevat henkilöt eivät ole työllisiä tai työttömiä. Tähän joukkoon kuuluvat esimerkiksi vanhus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevat, pitkäaikaisesti sairaat ja opiskelijat.

Perehdytyskansion tavoitteena on lisätä ammattilaisten tietoa ja osaamista työkyvyn ja työllistymisen työn käsitteistä ja palveluista sekä alueellisten työkyvyn tuen tiimien toiminnasta.

Perehdytyskansion laatiminen on aloitettu Työkykyohjelman koko Etelä-Pohjanmaan alueen kattaneessa Toimeksi-hankkeessa ja työtä on jatkettu Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa. Perehdytyskansiota ovat hanketyöntekijöiden lisäksi olleet laatimassa alueen tiimeissä toimivat asiantuntijat sekä esihenkilöt eri organisaatioista. Suuri kiitos kaikille työssä mukana olleille!

Työterveyslaitos tarjoaa tällä hetkellä maksuttoman Työkyvyn tuen - verkkokoulutuksen. Aineiston ja loppuentin läpäisemällä on mahdollista saada todistus läpikäydystä 2 opintopisteen koulutuksesta. Suosittelemme koulutusta kaikille teeman parissa työskenteleville tai siitä kiinnostuneille.

[Työkyvyn tuki -koulutus | Työterveyslaitos \(ttl.fi\)](https://www.ttl.fi)

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Työ- ja toimintakyvyn tuki

Prosessi, jossa tuetaan asiakkaan työ- ja toimintakykyä tai työllistymistä erilaisilla toimenpiteillä.

Toimenpiteitä ja palveluja voivat olla esimerkiksi kuntoutus, koulutus, työn mukauttaminen, palveluohjaus ja työhönvalmennus. Työ- ja toimintakyvyn tukea voidaan antaa sosiaali- ja terveystaloudissa, työterveyshuollossa, kuntoutuspalveluissa, työ- ja elinkeinopalveluissa, työssä ja opinnoissa. Sen avulla edistetään selviytymistä omassa työ- ja toimintaympäristössä sekä pysymistä työ- ja toimintakykyisenä.

Työ- ja toimintakyvyn tuen tarvetta arvioidaan työuran kaikissa vaiheissa. Tarve voi tulla esille esimerkiksi työtä hakiessa, työssä ollessa tai työhön palatessa sairauden jälkeen. Aina kun työskennellään työkäisten kanssa, tulisi muistaa työelämäorientaatio. Huomion tulee kiinnittyä olemassa olevaan työkykyyn työkyvyttömyyden sijaan.

Työkyvyn tuki on tavoitteellista toimintaa. Asiakkaan tavoitteet ohjaavat työkyvyn tuen keinojen valintaa, palveluihin ohjaamista ja palveluja koskevia päätöksiä. Työ- ja toimintakyvyn tuen tarpeen arviointi tehdään yhdessä asiakkaan ja ammattilaisen/ammattilaisten kesken.

2.2 Toimintakyky

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä, kognitiivisia ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä elämän jokapäiväisistä toiminnoista, kuten työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista sekä itsestä ja toisista huolehtimisesta siinä ympäristössä, jossa hän elää.

Henkilön suoriutumiseen vaikuttavat myös ympäristötekijät, kuten esteettömyys, asenteet, käytössä olevat apuvälineet sekä toisen henkilön apu. Hyvä toimintakyky ja sitä tukeva ympäristö auttavat ihmistä voimaan hyvin, löytämään paikkansa yhteiskunnassa, jaksamaan työelämässä ja selviytymään arjesta itsenäisesti.

Tietoa henkilön toimintakyvystä tarvitaan, kun arvioidaan työkykyä tai palvelutarvetta.

2.3 Työkyky

Työkyky on henkilön toimintakyvyn, osaamisen ja ammattitaidon muodostama kokonaisuus suhteessa työn vaatimukseen. Työkyvyn perusta on terveys, mutta työkykyyn vaikuttavat myös osaaminen ja oppiminen sekä arvot ja asenteet. Lisäksi siihen vaikuttavat keskeisesti myös toimintaympäristö ja sen tarjoama tuki ja mahdollisuudet.

Henkilön työkyky voi olla erinomainen, vaikka hänen toimintakykynsä olisi heikentynyt. Työkyky voi vaihdella elämän eri vaiheissa - aina silloin, kun henkilön kokonaistilanne on tasapainossa työn vaatimusten kanssa, hän on työkykyinen. Työtä voidaan sovittaa henkilön työkykyä vastaavaksi - tätä kutsutaan työn mukauttamiseksi.

2.4 Osatyökykyisyys

Henkilö, joka on menettänyt osan työkyvystään, on osatyökykyinen. Osatyökykyisyys voi olla tilapäistä tai pysyvää. Työeläkejärjestelmän näkökulmasta osatyökykyinen on menettänyt vähintään 2/5 työkyvystään.

Osatyökykyisyys voi johtua vammasta, sairaudesta, elämäkriisistä tai puutteellisesta osaamisesta. Osatyökykyinen voi olla täysin soveltuva johonkin työtehtävään silloin, kun työn vaatimukset vastaavat hänen työkykyään ja osaamistaan.

Osatyökykyisen työpanos saadaan käyttöön esimerkiksi työtehtäviä muokkaamalla suhteessa hänen käytössään olevaan työkykyyn. Lisäksi työolosuhteiden järjestelytuki, työaikojen muutokset ja kokonaisvaltainen tuki auttavat osatyökykyistä pysymään mukana työelämässä

2.5 Täsmätyökykyisyys

Täsmätyökyky on kohtuullisen tuore termi. Termi on osatyökykyisyyttä positiivisempi, sillä siinä korostuvat voimavarat ja vahvuudet. Kun henkilön työkykyyn liittyvät haasteet ovat tiedossa, on aina mahdollista löytää täsmällisesti jäljellä olevaa työkykyä vastaava tehtävä. Henkilö on täsmätyökykyinen, kun työtehtävä vastaa hänen kykyjään.

2.6 Työkyvyttömyys

Työkyvyttömyys tarkoittaa sitä, ettei henkilö kykene tekemään ammattinsa mukaista työtä - syynä tähän on sairaus, vika tai vamma. Työkyvyttömyydelle ei ole yhtä ja täsmällistä määritelmää.

Työkyvyttömyys on myös ns. oikeudellinen käsite, jolla on vaikutusta mm. henkilön toimeentuloon/etuuteen. Työeläkejärjestelmän näkökulmasta työkyvyttömyyden arviointi perustuu arvioon työkyvyn menettämisestä sekä ammatillisen kuntoutuksen vaikutusmahdollisuuksista tilanteeseen.

2.7 Työ- ja toimintakyvyn arviointi

Työ ja toimintakyvyn arviointi on toimintaa, jossa asiakas ja asiantuntija tai ammattihenkilö arvioivat yhdessä työikäisen asiakkaan kanssa tämän työ- ja toimintakykyä, ja jossa asiakas ohjataan tarvittaessa tutkimuksiin tai palveluihin. Työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa käytetään erilaisia mittareita, kuten kyselyjä, haastatteluja, testejä ja mittauksia.

Työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa selvitetään, mitkä ovat asiakkaan senhetkiset voimavarat ja mitä palveluja asiakas tarvitsee työ- ja toimintakykynsä ylläpitämiseksi tai parantamiseksi - arvioinnin tuloksena syntyy arvio, esimerkiksi lääkärinlausunto. Työ- ja toimintakyvyn arviointia tehdään sosiaali- ja terveystalouksissa, kuten kuntoutuksessa ja työterveyshuollossa, joka on yksi keskeinen toimija työntekijän työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa.

Työ- ja elinkeinotoimistoissa ei tehdä työ- ja toimintakyvyn arviointia. Siellä tulee tunnistaa ne asiakkaat, joiden työ- ja toimintakyky pitää arvioida ja ohjata heidät työttömien terveystarkastukseen.

2.8 Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys

Työttömyyttä seurataan Suomessa kahdella eri tilastolla. Työttömyyden määritelmät näissä tilastoissa ovat hieman erilaiset. TEM:n Työnvälitystilastossa työttömyyden määritelmänä on, ettei henkilöllä ole työsuhdetta eikä hän työllisty yritystoiminnassa. Tilastossa kokoaikaisesti lomautetut luetaan työttömiin, mutta päätoimisia opiskelijoita ei. Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen työttömyyden määritelmä on tiukempi ja se edellyttää työttömiltä aktiivista työnhakua edeltävien 4 viikon aikana ja valmiutta ottaa työtä vastaan seuraavien 2 viikon aikana.

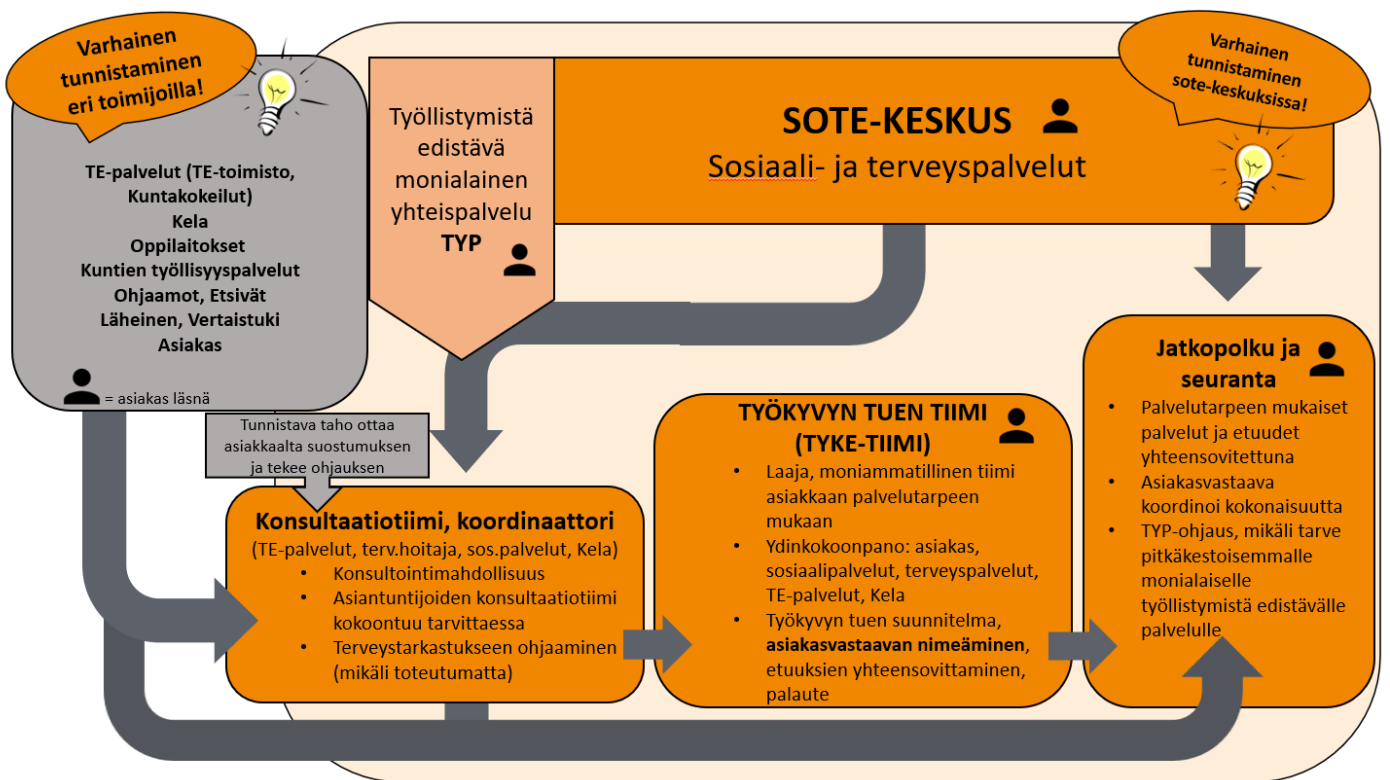
Pitkäaikaistyöttömät ovat vähintään vuoden yhtä jaksoisesti työttöminä olleita henkilöitä. Pitkäaikaistyöttömien tavallisimmat työkyvyttömyyden syyt ovat samoja kuin työssä käyvilläkin: Tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä mielenterveysongelmat. Myös päihdeongelmat ovat isossa roolissa. Tulee kuitenkin muistaa, että pitkäaikaistyöttömien joukko on heterogeeninen ryhmä, jossa jokainen tulee huomioida yksilönä.

Työttömyysaste vaihtelee Suomessa eri alueilla. Etelä-Pohjanmaalla työttömien työnhakijoiden osuus on valtakunnan tasolla alhaista, hyvinvointialueen sisällä vaihtelua on jonkin verran. Työkyvyttömyyteen vaikuttavien riskitekijöiden tunnistaminen ajoissa auttaa myös kuntia parantamaan työllisyyttä. Huomioimalla työ- ja toimintakyky sairauksien hoitamisen ohella, pidetään huolta siitä, että haasteet eivät pitkity ja ongelmat lisäänty.

Työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi ja siinä ilmenevien sosioekonomisten erojen tasaamiseksi tulisi tarjota varhaista apua ja tukea erityisesti nuorille aikuisille. Ongelmana on myös kohtaanto (työ ja tekijä ei kohtaa) - tämän vuoksi työttömien ja osatyökykyisten osaamisen hyödyntäminen työmarkkinoilla on osa ratkaisua, jossa alueen elinvoima säilyy ja palvelut pystytään turvaamaan nykyisen tasoisina.

3 TYÖKYVYN TUEN TIIMIN (TYKE-tiimin) PROSESSI

Työkyvyn tuen tiimi (TYKE-tiimi) on tarkoitettu henkilöille, joilla tilanne on tavalla tai toisella haasteellinen ja sitä on tarpeellista pohtia kokonaisvaltaisesti useamman eri alan ammattilaisen kanssa. Asiakkaan asia voi koskea esimerkiksi työllistymistä, koulutusta, kuntoutusta, terveydenhoitoa tai sosiaalista tilannetta. Etelä-Pohjanmaalla työkyvyn tuen tiimi toimii jokaisen Sote-keskuksen alueella.

3.1 Asiakkaan tunnistaminen

Tärkeää on tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa asiakkaan työ- ja toimintakykyyn liittyvät haasteet ja ohjata hänet oikeiden palveluiden piiriin. Varhaisen tunnistamisen tulee tapahtua joko eri toimijoiden tai läheisten toimesta. Tunnistaminen voi tapahtua Sote-keskuksessa, TE-palveluissa, Kelassa, oppilaitoksessa, kuntien työllisyyspalveluissa, Ohjaamossa, etsivässä nuorisotyössä jne. Asiakas voi myös itse tunnistaa omat haasteensa ja hakeutua palvelun piiriin.

Alla oleva taulukko auttaa tunnistamaan työ- ja toimintakyvyn haasteita

- Mikäli asiakkaalla on haasteita yhdellä osa-alueella -> ohjaus kyseiselle toimijalle/palvelualalle
- Mikäli asiakkaalla on haasteita usealla osa-alueella -> ohjaus konsultaatio-/ TYKE-tiimiin

TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN ARVIOINNIN TARPEEN TUNNISTAMINEN

OSAAMINEN JA TYÖLLISTYMINEN

- Keskeytyksiä (opinnot, armeija, työ)
- Tukea tarvitsevat vastavalmistuneet
- Pitkittynyt työttömyys
- Terveydentila vaikeuttaa työllistymistä
- Ei selviydy kuntouttavassa työtoiminnassa tai työkokeilussa
- Suunnitelmat eivät toteudu/ etene, palveluista huolimatta asiakas ei työllisty
- Epärealistiset suunnitelmat
- Katkonainen työnhaku, käyttämättömät ajanvaraukset
- Asiakas ei sitoudu palveluun
- Asiakas ei kuulu oikein kenellekään eikä täytä minkään palvelun kriteereitä, mutta tarve palveluille on olemassa

Taulukkoa työstetty eteenpäin OSMO-hankkeessa tehdyn työn pohjalta Toimeksi-hankkeen Työkyvyn tuen työryhmissä.

TERVEYDENTILA

- Työssä sinnittelevät, joilla monia terveydellisiä ongelmia (työttömyyden uhka)
- Työsuhteen aikana alkaneet terveydelliset ongelmat (työttömyyden alkaessa työterveyshuollon palvelut päättyneet)
- Oppimisvaikeudet, heikkolahjaisuus
- Monia sairauksia
- Kognitiivisissa taidoissa puutteita
- Riippuvuudet (päihteet, peli, seksi ym.)
- Mielenterveyden haasteet
- Paljon erilaisia oireita
- Hoitamattomia sairauksia
- Toistuvat sairauslomata
- Työkyvyttömyyseläkehaut
- Käyttämättömät ajanvaraukset
- Asiakas ei sitoudu palveluihin, hoitosuhteet katkenneet
- Asiakas ei käytä terveystilaa lainkaan
- Paljon käyntejä terveydenhuollon palveluissa

ARJEN HALLINTA JA SOSIAALINEN TILANNE

- Asiakkaana monissa eri palveluissa
- Pitkään jatkunut asiakkuus monissa palveluissa
- Arjenhallinnan ongelmat (esim. uniryhti, rahankäyttö)
- Puutteellinen oman elämän hallinta
- Tuen tarve, esim. muistuttelu että asiat hoituisivat
- Elämä jumittaa
- Työnhaku katkeilee
- Etuuksia hakematta
- Etuuksien hakeminen vaikeaa
- Kulkemisen haasteet: autottomuus, ajokortittomuus, toimintakyvyn haasteet kulkemiseen liittyen
- Asunnottomuus
- Epärealistiset suunnitelmat
- Käyttämättömät ajanvaraukset
- Asiakas ei sitoudu palveluihin
- Asiakas ei kuulu oikein kenellekään eikä täytä minkään palvelun kriteereitä, mutta tarve palveluille on olemassa

TALOUDELLINEN TILANNE

- Pitkään jatkunut toimeentulokiasiakkuus
- Hylätyt sairauspäivärahat ja eläkkeet
- Ei ole varaa ostaa lääkkeitä ja ruokaa tai maksaa terveydenhuollon maksuja
- Maksamattomia laskuja
- Vuokratästä
- Velat, ulosotot, luottotiedot menneet
- Etuudelta toiselta siirtyminen, etuuksien odottaminen – taloudellinen tilanne muuttuu entistä haastavammaksi

3.2 Asiakkaan ohjaaminen/ohjautuminen työkyvyn tuen tiimiin

Asiakkaan työ- ja toimintakyvyn haasteiden tunnistamisen jälkeen *tunnistanut taho keskustelelee asiasta asiakkaan kanssa ja tekee ohjauksen konsultaatio-/TYKE-tiimiin (ohjauslomake ja yhteystiedot liitteenä).*

Ohjauksia toivotaan matalalla kynnyksellä varhaisessa vaiheessa, tällöin ongelmat eivät pääse kasaantumaan ja syrjäytyminen on helpommin ehkäistävässä. Epäselvissä tilanteissa kannattaa ottaa yhteyttä alueen tiimin koollekutsujaan ja konsultoida häntä.

*Lähettävä taho ottaa asiakkaalta myös **suostumuksen tietojen vaihtamisesta** eli asiakkaan tulee allekirjoittaa suostumuslomake*

tarkoituksenmukaisten tietojen vaihtamista varten alueen konsultaatio/TYKE-tiimille (*Y100 lomake*, joka löytyy Kelan verkkosivuilta) [Suostumus - Henkilötietojen vaihtoon ja käsittelyyn \(kela.fi\)](#). Tiimin koordinaattorin tehtävänä on tiedottaa muita tiimiläisiä ajanvarauksista, käsiteltävistä asiakkaista ja muista yhteisistä asioista.

Lähettävä taho toimittaa ohjaus- ja suostumuslomakkeen kunkin alueen konsultaatio-/TYKE-tiimin koordinaattorille eli tiimin koollekutsujalle (yhteystiedot löytyvät ohjauslomakkeen lopusta). Asiakkaan asia otetaan lomakkeiden saavuttua käsittelyyn. Tiimin koordinaattorin on huolehdittava asiakkaan *suostumuslomakkeen välittämisestä kaikille tiimin jäsenille* ennen asiakkaan asian käsittelyä. Asiakkaan asia etenee ensin pääsääntöisesti konsultaatiotiimiin ja sen jälkeen moniammatilliseen TYKE-tiimiin, ellei asiaan ole löytynyt ratkaisua jo konsultaatiotiimin käsittelyssä.

3.3 Konsultaatiotiimi

Konsultaatiotiimi on paikallinen tiimi, joka kartoittaa asiakkaiden tilannetta kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisesti paperikonsultaationa ilman asiakasta, mutta asiakkaan suostumuksella. Konsultaatiotiimiä voisi kuvata ns. Työkyvyn tuen tiimien etkoina, jossa asiakkaan tilanteeseen perehdytään eri toimijoiden näkökulmasta. Konsultaatiotiimiä voi konsultoida tarvittaessa ennen asiakkaan ohjaamista tiimille.

Konsultaatiotiimi toimii alueen jokaisessa sote-keskuksessa. Paikallisten tiimien jäseninä toimivat työnhakijoiden terveydenhoitaja, sosiaaliohjaaja/-työntekijä, TE-palveluiden asiantuntija ja Kelan asiantuntija sekä tiimin koordinaattori (koollekutsuja), mikäli ei ole kukaan edellä mainituista. Lisäksi mukaan voidaan kutsua tarvittaessa joku muu asiakkaan kannalta oleellinen taho.

Konsultaatiotiimin tavoitteena on kokoontua säännöllisesti kerran tai useamman kerran kuukaudessa, jolloin käydään tiimiin tulleet ohjaukset läpi. Tiimissä arvioidaan, onko asiakkaan kokonaistilanne huomioiden tarve varata aika moniammatillisen TYKE-tiimin käsittelyyn vai eteneekö asiakkaan tilanne jo konsultaatiotiimiin kuuluvien tahojen kautta asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti. Mikäli asiakkaalla on kesken olevia palveluja, selvittelyjä tai tutkimuksia, arvioidaan pääsääntöisesti ohjauksen tarvetta TYKE-tiimiin vasta myöhemmässä vaiheessa.

Asiakkaan ohjautuessa konsultaatiotiimiin tarkistetaan samalla, onko asiakas käynyt työttömien terveystarkastuksessa. Mikäli terveystarkastus on tekemättä, asiakas ohjataan ensin sinne.

Konsultaatiotiimissä tehdään kattava ja laaja koonti asiakkaan tilanteesta varsinaista TYKE-tiimiä varten. Tällä varmistetaan, että asiakkaan asia viedään TYKE-tiimille hyvin valmisteltuna. Hyvä valmistelu säästää jatkossa eri palveluihin käytettäviä asiantuntijoiden resursseja.

3.4 Työkyvyn tuen tiimi eli TYKE-tiimi

Työkyvyn tuen tiimiin (TYKE-tiimiin) asiakkaat ohjautuvat palvelutarpeen mukaisesti, mikäli tilanteeseen ei ole löytynyt ratkaisua jo yllä kuvatussa konsultaatiotiimissä. TYKE-tiimin peruskokoonpano on laajempi kuin konsultaatiotiimin. Työnhakijoiden terveydenhoitajan, sosiaalihoajaajan/-työntekijän, TE-palveluiden asiantuntijan (TE-toimisto/kuntakokeilu), ja Kelan asiantuntijan lisäksi tiimissä ovat paikalla lääkäri ja asiakas itse. Tarvittaessa mukana voivat olla mm. psykiatrinen sairaanhoitaja, päihde- ja/tai mielenterveyspalvelujen asiantuntija, psykologi, psykiatri, työvalmentaja/työhön valmentaja, kuntoutuksen asiantuntija, asiakkaan läheinen/vertaishenkilö tai joku muu keskeinen toimija (ks. kuva alla).

Tarvittaessa mukana myös esim.:

Asiakas antaa suostumuksensa TYKE-tiimiin samalla lomakkeella kuin konsultaatiotiimiin.

Työkyvyn tuen tiimi (TYKE-tiimi) on tarkoitettu henkilöille, joiden haasteellinen tilanne vaatii syvempää selvittelyä ja terveydenhuollon vahvaa näkemystä (lääkäri). Asiakkaan ongelmat voivat liittyä esimerkiksi työllistymistä, koulutusta, kuntoutusta, terveydentilaa tai sosiaalista tilannetta koskeviin asioihin.

Työkyvyn tuen tiimin koordinaattori toimittaa tiimin osallistujille ennakkoon tiedon (tietosuoja huomioiden) tiimissä käsiteltävistä asiakkaista. Työkyvyn tuen tiimiin osallistuvat tahot perehtyvät asiakkaan asiaan oman organisaationsa näkökulmasta ennen tiimin tapaamista. Konsultaatiotiimissä tehty koonti on hyvä pohja vielä syvällisemmälle perehtymiselle oman organisaation palveluiden näkökulmasta.

Tavoitteena on, että asiakas kokee tulleensa kuulluksi ja kuunnelluksi kokonaisuutena. Asiakas saa oikean palvelun, oikeaan aikaan ja oikean ammattilaisen toimesta. Tärkeänä tavoitteena on asiakkaan palvelujen ja etuuksien yhteensovittaminen.

Työkyvyn tuen tiimi on pääsääntöisesti kertaluontoinen palvelu eli ratkaisu asiakkaan asiaan pyritään löytämään yhden tiimikokoontumisen aikana. Mikäli asiakkaan asia ei etene suunnitellusti, tarvittaessa hänet voidaan ohjata uudelleen konsultaatio- tai TYKE-tiimin käsittelyyn.

3.5 Jatkopolku ja seuranta

Toimintamallin tavoitteena on, että asiakkaan tilanne selkiytyy sekä itse asiakkaalle että ammattilaisille. Kaikilla on tiimin jälkeen selkeä kuva sovitusta jatkopolusta ja vastuista.

Jokaiselle asiakkaalle pyritään löytämään hänen tilanteeseensa mahdollisimman sopiva ja realistinen jatkosuunnitelma; työkyvyn tuen tiimissä laaditaan asiakkaan kanssa yhteistyössä työkyvyn tuen suunnitelma. Työkyvyn tuen suunnitelmaan nimetään asiakkaasta vastuunottava taho, asiakasvastaava. Asiakasvastaava on sen organisaation edustaja, jonka palvelut ovat asiakkaan sen hetkisen palvelutarpeen mukaan ensisijaisia.

Yhteisen tietojärjestelmän puuttuessa jokainen TYKE-tiimin jäsen kirjaa omaan järjestelmäänsä oleellisen tiedon asiakkaan jatkosuunnitelmasta.

Työkyvyn tuen tiimin koordinaattori kerää tilastotietoa tiimistä, mm. asiakkaiden lukumäärän (ei yksilöityjä tietoja), tiimille ohjanneen tahon, jatko-ohjauksen, ohjauksen oikea-aikaisuuden, olemassa olevan vastuutahon.

3.6 Aikajanan käyttömahdollisuus tiimityön tukena

Asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamiseksi on kehitetty liitteenä oleva koontilomake. Käytännön tiimityön kautta ilmeni tarve luoda visuaalisesti havainnollistavampi työkalu asiakkaan tilannetta kuvaamaan. Seinäjoen työkyvyn tuen tiimissä toimiva Tanja Kontiainen teki opinnäytetyönsä (Kuntoutuksen asiantuntija, ylempi amk) konsultaatiotiimimallin kehittämiseksi ([Kontiainen Tanja-Maarit.pdf \(theseus.fi\)](#)). Kontiainen kehitti myös aikajanamallin konsultaatiotiimin työn tueksi.

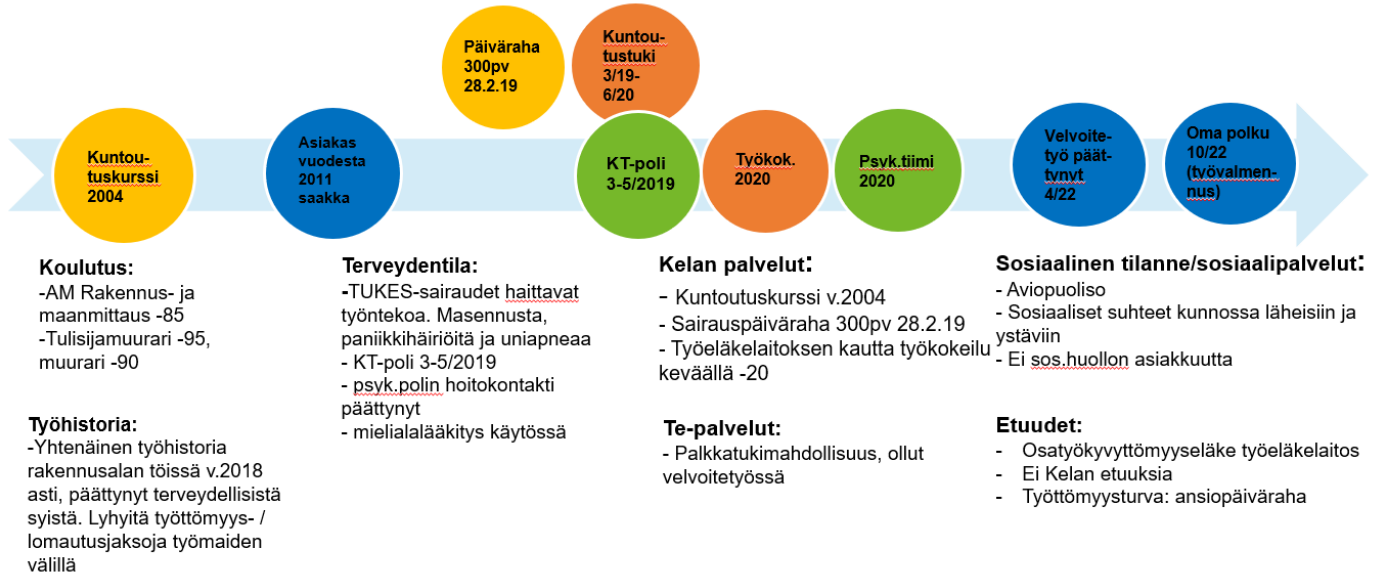
Ennen konsultaatiotiimiä jokainen tiimin jäsen vie oman organisaationsa näkökulmasta keskeiset palvelut ja etuudet aikajanelle. Jokainen organisaatio käyttää eri värisiä merkintöjä. Aikajana on tallennettuna sovituille yhteiselle alustalle. Aikajanassa ei ole asiakkaan tunnistetietoja, vaan tieto asiakasta koskevasta koodista toimitetaan salatulla sähköpostilla tiimin jäsenille.

Aikajana auttaa hahmottamaan asiakkaan tilannetta visuaalisesti sekä konsultaatiotiimin jäsenille että myöhemmin asiakkaalle. Aikajana on koettu hyvänä välineenä myös varsinaisessa työkyvyn tuen tiimissä, jossa mm. lääkäri saa yhdellä silmäyksellä käsityksen asiakkaan kokonaistilanteesta. Alla esimerkki aikajanasta ja liitteenä aikajanapohja (saatavilla myös sähköisenä).

20.08.2022
Erkki
Esimerkki
s.1969

Oma tavoite:
-Haluaisi tehdä oman alan
töitä, ei näe itseään toisilla
aloilla

Status:
Osatyökyvyttömyys-
eläkkeellä 7/20 lähtien

3.7 Asiakaspalaute

Asiakas täyttää palautelomakkeen työkyvyn tuen tiimiin osallistumisensa jälkeen. Käytössä oleva asiakaspalautelomake on sama kuin muissa hyvinvointialueen palveluissa. Palautelomake on kansallisesti yhtenäinen (palautelomake liitteenä).

3.8 Työkyvyn tuen tarpeessa olevan asiakkaan tavoitepolku

Työ- ja toimintakyvyn varhainen tunnistaminen ja oikea-aikainen ohjaaminen palvelutarpeen mukaisesti eteenpäin auttavat edistämään työllistymistä. Alla on kuvattuna työkyvyn tuen tarpeessa olevan asiakkaan sujuva palvelupolku.

3.9 Työkyvyn tuen palveluprosessin hyötyjä

Varhaisella puuttumisella ja moniammatillisella yhteistyöllä on mahdollisuus ratkaista työnhakijoiden ongelmat jo aikaisessa vaiheessa, jolloin se on myös kokonaistaloudellisesti edullisinta.

Tutkimusten mukaan työttömyys ja arjen hallinnan puutteet näkyvät usein myöhemmin sosiaalisina ja terveysongelmina sekä julkisen talouden kasvavina sosiaali- ja terveysalan kustannuksina. Moniammatillinen yhteistyö tuo lisäarvoa kaikille osapuolille.

4 TYÖKYVYN TUEN PALVELUT

4.1 Työttömien terveystarkastus

Työttömällä henkilöllä on lakisääteinen oikeus terveystarkastukseen. Terveystarkastuksen tarkoituksena on arvioida ja vahvistaa työnhakijoiden terveydentilaa, hyvinvointia sekä työ- ja toimintakykyä. Työnhakija voi varata ajan terveystarkastukseen itse tai hänet voidaan ohjata palveluun. Esimerkiksi TE-palveluiden tehtävänä on arvioida ne työttömät työnhakijat, joiden työkykyä on syytä arvioida ja ohjata terveystarkastukseen. Vastuu työnhakijoiden työ- ja toimintakyvyn arvioinnin koordinoimisesta on TE-palveluilla.

Työttömien terveystarkastus sisältää terveydentilan kartoituksen, mahdollisen lähetteen jatkotutkimuksiin, tarvittaessa ohjauksen lääkärille tai eri alojen asiantuntijoiden vastaanotolle. Tarvittaessa työnhakija ohjataan terveystarkastuksesta kuntoutukseen.

Työnhakijoiden terveyspalveluiden järjestämisvastuu on hyvinvointialueella. Hyvinvointialueen järjestämän terveysneuvonnan ja terveystarkastusten on tuettava työttömän työ- ja toimintakykyä, ehkäistävä sairauksia sekä edistettävä mielenterveyttä ja elämänhallintaa.

4.2 Kuntoutustutkimus

Kuntoutustutkimuspoliklinikalle saavutaan lääkärin läheteellä. Läheteessä tarvittavat tiedot löytyvät Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilta. Kuntoutustutkimus on polikliininen moniammatillinen tutkimusjakso, jossa arvioidaan tutkittavan työ- ja toimintakykyä ja kuntoutusmahdollisuuksia. Etusijalla on ammatillisen kuntoutuksen arviointi ja suunnittelu, tarvittaessa laaditaan lääkinnällisen tai sosiaalisen kuntoutuksen suunnitelmia. Tutkimusjakson päättävässä työryhmäneuvottelussa on aina paikalla tutkittava ja tilanteen mukaan kutsutaan jatkohoidosta vastaavia tahoja sekä verkostoa, esim. TYP-palvelusta, Kelasta, Te-palveluista, oppilaitoksesta, aikuissosiaalityöstä tai vammaispalvelusta; etäyhteyksiä hyödynnetään neuvottelujen järjestämisessä. Kuntoutustutkimuksen päättyessä laaditaan perusteelliset lausunnot ja suositukset liittyen työkykyyn, kuntoutukseen ja muihin sosiaaliturvaan liittyviin etuisuuksiin.

Tutkittavilla on usein monia sairauksia/vammoja ja pitkittynyttä toimintakyvyn heikkenemistä sekä tyypillisesti eriasteisia psykiatrisia,

kognitiivisia ja sosiaalisia ongelmia. Takana saattaa olla toistuvia hylkypäätöksiä haetuista työkyvyttömyyseläkkeistä, lisäksi monia kuntoutuksen toimia on yritetty vuosien varrella. Useita kuukausia kestävä tutkimusjakson onnistuminen edellyttää tutkittavan omaa motivaatiota ja riittäviä henkisiä voimavaroja sekä päihteettömyyttä. Sairauksien diagnosointi ja hoito toteutuvat muualla terveydenhuollossa ja nämä toimet tulisi tehdä ennen kuntoutustutkimusta, jotta kuntoutustutkimuksessa voidaan keskittyä johtopäätösten tekemiseen työkyvystä ja sen ennusteesta ja tarvittavista kuntoutustoimenpiteistä.

4.3 Muut terveyspalvelut

Terveydenhuollon keinoja työkyvyn tukemiseksi ovat perusterveydenhuollon, työterveyshuollon, opiskeluterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut.

Työkyvyn tuen kannalta keskeisiä ammattihenkilöitä ovat lääkäri, terveydenhoitaja, sairaanhoitaja, psykologi, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, kuntoutuksen ohjaaja, puheterapeutti ja sosiaalityöntekijä (terveyssozialityö).

4.3.1 Perusterveydenhuolto, lähiterveyspalvelut Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Perusterveydenhuollon palvelut tarkoittavat väestön terveydentilan seurantaa, terveyden edistämistä, terveyspalveluita ja lääkinnällistä kuntoutusta sekä työterveyshuoltoa. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue tarjoaa lähiterveyspalveluina mm. laboratorion, vuodeosastojen, lääkärin ja hoitajan vastaanottojen ja suun terveydenhuollon palveluita ([Lähiterveyspalvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Terveyden edistäminen tarkoittaa terveysneuvontaa ja terveystarkastuksia - *terveystarkastukset kuuluvat myös työttömille.*

4.3.2 Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuuluu perusterveydenhuollon mielenterveys- ja riippuvuushoidon palveluita sekä erikoissairaanhoidon psykiatrisia palveluita ([Mielenterveys- ja päihdepalvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#)).

Aikuisten matalan kynnyksen vastaanottopalveluista voi saada keskusteluapua elämäntilanteen kartoitukseen sekä tukea mielenterveysongelmia aiheuttavien asioiden jäsentämiseen ja voimavarojen löytämiseen. Keskusteluapua tarjoavat psykiatrinen

sairaanhoitaja, depressiohoitaja, päihde- ja riippuvuushoitaja, sosiaalityöntekijä tai psykologi ([Aikuisten matalan kynnyksen vastaanottopalvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Eriyistason psykologipalvelut ovat mahdollisia, kun on hoitosuhde Seinäjoen keskussairaalassa ja hoitavassa yksikössä on todettu hyöty psykologin tarjoamasta palvelusta ([Psykologipalvelut erityistasolla - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

4.3.3 Työterveyshuolto

Työnantajalla on velvollisuus järjestää jokaiselle työ- tai virkasuhteessa olevalle työntekijälle vähintään ehkäisevän työterveyshuollon palvelut. Siihen kuuluvat työn terveellisyys- ja turvallisuuden arviointi, jossa keskeisimmät keinot ovat työpaikkaselvitys ja lakisääteiset terveystarkastukset

Työterveyshuollon tehtäviin kuuluvat myös työntekijöiden työ- ja toimintakykyä edistävien toimintojen suunnittelu, koordinointi, toteutus ja seuranta yhteistyössä työpaikkojen ja muiden toimijoiden kuten työeläkeyhtiön ja Kelan kanssa.

Työterveyshuollon ammattihenkilöitä ovat työterveyslääkäri ja työterveyshoitaja. He voivat ohjata asiakkaita työterveyshuollon asiantuntijoille, joita ovat esimerkiksi työfysioterapeutti, työterveyspsykologi ja sosiaalialan asiantuntija.

4.3.4 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuollon palvelut kuuluvat lukioiden, ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten sekä korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille. Toisen asteen opiskelijoille suunnattu Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen opiskeluterveydenhuolto on osa perheiden palveluita ([Opiskeluterveydenhuolto - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Hyvinvointialue voi antaa korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) järjestettäväksi ([Etusivu - YTHS](#)). Etelä-Pohjanmaalla mm. SeAMK:n ja useiden yliopistojen opiskelijat kuuluvat YTHS:n järjestämän opiskeluterveydenhuollon piiriin.

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on tukea opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä, sekä edistää opiskeluympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta ja koko opiskeluyhteisön hyvinvointia. Opiskeluterveydenhuolto valvoo oppilaitosten terveydellisiä oloja, huolehtii

opiskelijoiden terveydenhoidosta, sairaanhoidosta ja suun terveydenhuollosta.

Hyvinvointialue on velvollinen järjestämään omalla alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille opiskeluterveydenhuollon heidän kotipaikastaan riippumatta. Opiskelija voi myös käyttää oman hyvinvointialueensa, eli sen hyvinvointialueen, jossa hän virallisesti asuu, terveyden- ja sairaanhoitopalveluita ja suun terveydenhuollon palveluita.

4.3.5 Keskussairaalan palvelut

Seinäjoen keskussairaala tarjoaa erikoissairaanhoidon päivystyspalveluita ympäri vuorokauden ja lisäksi erikoislääkäreiden toteuttamia kiireettömän hoidon palveluja kaikilla keskeisillä erikoisaloilla ([Keskussairaalan palvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#)). Sairaaloiden toiminnan järjestämisestä säädetään erikoissairaanhoidolaissa. Sairaaloissa toimii erikoispoliklinikoita ja -osastoja kuten fysiatria ja kuntoutus (ml. Toimintakykykeskus ja kuntoutustutkimuspoliklinikka), ortopedia ja psykiatria.

Erikoissairaanhoido tarkoittaa lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaista sairauksien ehkäisyä, tutkimista, hoitoa, ensihoitoa, päivystystä ja lääkinnällistä kuntoutusta. Erikoissairaanhoidossa tehdään vaativan tason tutkimuksia, hoitoa ja kuntoutusta. Erikoissairaanhoidosta potilaat ohjataan jatkohoitoon perusterveydenhuoltoon, työterveyshuoltoon tai opiskeluterveydenhuoltoon.

4.4 Sosiaalipalvelut

Jokaisella on oikeus saada sosiaalipalveluja hyvinvointialueeltaan ja kiireellisessä tilanteessa siltä hyvinvointialueelta, jolla oleskelee. Aikuisten sosiaalipalveluihin ja aikuissosiaalityöhön liittyvää palvelua toteutetaan hyvinvointialueen sosiaalitoimistojen lisäksi julkisissa erityispalveluissa, sosiaalisissa järjestöissä ja kirkon diakoniatyössä. Tässä perehdytysoppaassa keskitytään hyvinvointialueen tarjoamiin sosiaalipalveluihin.

4.4.1 Työikäisten palvelut

Työikäisten palvelut tarjoavat tukea erilaisissa arjen haasteissa. Tavoitteena on sujuva arki ja osallisuuden mahdollistaminen kaikille. Palveluja ovat mm. aikuissosiaalityö ja -ohjaus, täydentävä ja ehkäisevä

toimeentulotuki, mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut sekä kuntouttava työtoiminta.

Työikäisten sosiaalipalveluun voi ohjata, jos asiakkaalla on mm.

- vaikeuksia selvitä arjesta
- vaikeuksia päästä elämässä eteenpäin pitkittyneen työttömyyden tai alentuneen työkyvyn vuoksi
- mielenterveys- ja päihdeongelmia
- ongelmia asumisessa tai on vailla asuntoa
- äkillinen kriisi tai väkivaltakokemus
- taloudellisia ongelmia
- muihin sosiaalipalveluihin liittyvään ohjaukseen tai neuvontaan

Asiakasohjaus

Työikäisten asiakasohjauksesta saat palveluihin liittyvää yleistä neuvontaa ja ohjausta, sekä yksityiskohtaisempaa asiakasohjausta.

Asiakasohjauksessa ammattihenkilö kartoittaa tilannettasi kanssasi ohjaten ja varmistaen, että saat palvelutarvettasi vastaavat palvelut tai jatko-ohjaa sinulle sopivien palveluiden piiriin. ([Työikäisten asiakasohjaus - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Aikuissosiaalityö ja -ohjaus

Aikuissosiaalityön ja -ohjauksen suunnitelmallisen työskentelyn tavoitteena on parantaa hyvinvointia, tukea itsenäisessä selviytymisessä sekä ehkäistä sosiaalisten ongelmien syntyä. Aikuissosiaalityön ja -ohjauksen palveluita ovat neuvonnan ja ohjauksen lisäksi esimerkiksi täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, maahanmuuttajien sosiaalityö, apu äkilliseen kriisitilanteeseen ja työllistymisen tuki. ([Aikuissosiaalityö ja sosiaaliohjaus - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja hyvinvointialue täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. *Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea* voidaan myöntää sellaisiin erityisiin tarpeista ja olosuhteista aiheutuneisiin menoihin, joihin ei voi saada perustoimeentulotukea. Erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää

esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta. Toimeentulotukihakemuksen löydät [Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#)

Asumispalvelut

Työikäisten asumispalveluista on saatavilla apua ja tukea asumiseen tai asumisen järjestämiseen. Peruseriaatteena asumispalveluissa on, että kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut.

([Työikäisten asumispalvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Kotona asumisen tuki on osa asumispalveluiden kokonaisuutta. Tavoitteena on kotiin vietävän tuen avulla ja ohjauksella ehkäistä syrjäytymistä, asunnon menettämistä, psykiatrian osastojaksoja sekä (muuta) asumispalveluiden tarvetta. ([Kotona asumisen tuki - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Työllistymistä ja osallisuutta tukevat palvelut

Työllisyyttä ja osallisuutta tukevia palveluita ovat mm. kuntouttava työtoiminta, sosiaalinen kuntoutus ja muu sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta; tuetun työn palvelut sekä yksilö- ja ryhmämuotoinen valmennus.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu ja se on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille henkilöille. Kuntouttavaan työtoimintaan sovelletaan sosiaalihuoltoa koskevaa lainsäädäntöä, mutta kuntouttava työtoiminta on myös työttömyysturvalain mukainen työllistymistä edistävä palvelu. Kuntouttavasta työtoiminnasta sovitaan yhdessä asiakkaan, sosiaalipalveluiden ja TE-palveluiden kesken aktivointisuunnitelmassa tai monialaisessa työllistymissuunnitelmassa. Kuntouttavaa työtoimintaa suunniteltaessa kartoitetaan myös muut tarvittavat terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalvelut.

Kuntouttavalla työtoiminnalla vahvistetaan asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä. Kuntouttavaan työtoimintaan voi kuulua yksilövalmennusta, toimintakyvyn arviointia ja ryhmissä työskentelyä.

Sosiaalihuoltolain mukaista työtoimintaa järjestetään sosiaalihuoltolain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla. Työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, joilla vamman, sairauden, kuntoutumistarpeen tai muun syyn takia ei ole edellytyksiä osallistua tavanomaiseen työhön. Työtoiminnan tarkoituksena on ylläpitää ja edistää siihen osallistuvien toimintakykyä.

Tuetun työllistymisen työhönvalmennus on tukimenetelmä henkilöille, joilla on haasteellista saavuttaa yhdenvertainen asema työelämässä vamman, sairauden tai osittaisen työ- ja toimintakyvyn vuoksi. Tavoitteena on sellaisen työpaikan ja työtehtävän löytäminen, joka vastaa henkilön tavoitteita, voimavaroja, työkykyä ja terveydentilaa.

Työhönvalmennuksessa otetaan huomioon myös työn, työpaikan ja työyhteisön tarpeet ja vaatimukset. Tuetun työllistymisen palvelussa on Etelä-Pohjanmaalla pilotoitu *laatuperusteista työhönvalmennusta*, joka on kestoltaan rajaamatonta sosiaalipalveluiden työhönvalmennusta kohti avoimia työmarkkinoita.

Pajatoiminnan tarkoituksena on yksilö- ja ryhmävalmennuksen sekä käytännön tekemisen avulla edistää asiakkaan kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen ja työelämään.

Sosiaalihuollon ammattihenkilöt terveydenhuollossa

Terveydenhuollon sosiaalityö turvaa arkielämän jatkuvuutta osallistumalla potilaan kokonaisvaltaisen hoidon ja kuntoutuksen suunnitteluun. Jokaiselle keskussairaalan osastolle ja poliklinikalle sekä mielenterveys- ja riippuvuushoidon palveluihin on nimetty sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja.

Sairaalassa toimivan terveysosiaalityön lisäksi lähiterveysterveyspalveluiden vastaanottopalveluissa toimii sosiaalityöntekijä (toimintamallin pilotointi Seinäjoella).

4.4.2 Vammaispalvelut

Vammaispalveluiden tarkoitus on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Palvelut ehkäisevät ja poistavat vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Vammaispalveluihin kuuluvat sosiaalityö, -ohjaus, asumisen palvelut, päiväaikainen toiminta, henkilökohtainen apu, liikkumisen tuki,

omaishoidon tuki alle 65-vuotiaille ja tukihenkilötoiminta.

([Vammaispalvelut - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

Päiväaikaiseen toimintaan kuuluvien työkäisten osallisuutta tukevien palveluiden kautta on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia ja mielekästä tekemistä arkeen. Työhönvalmennus puolestaan antaa mahdollisuuden käyttää osaamista ja vahvuuksia aidoissa työolosuhteissa työvalmentajan tukemana. Yksilövalmennuksen lisäksi on mahdollista osallistua ryhmävalmennukseen. Ryhmävalmennus tukee arjen hallintaa, opiskelunvalmiuksia ja työkykyisyyttä. ([Päiväaikainen toiminta - Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue \(hyvaep.fi\)](#))

4.5 Kelan työkyvyn tuen palvelut ja etuudet

4.5.1 Kelan kuntoutuspalvelut työ- ja opiskelukyvyn tueksi

[Ammatillinen kuntoutus](#)

- Tukea työllistymiseen, opiskeluun ja työssä pysymiseen sekä työhön ja opiskeluun palaamiseen
- Alle 30-vuotiaat nuoret ovat oikeutettuja osaan palveluista ilman lääkärinlausuntoa

[Harkinnanvarainen kuntoutus \(esim. sopeutumisvalmennuskurssit\)](#)

- Tavoitteena on tukea sairastunutta henkilöä ja hänen perhettään sopeutumaan sairauden tai vamman mukanaan tuomiin muutoksiin ja auttaa kuntoutumaan niistä

[Vaativa lääkinnällinen kuntoutus](#)

- Tavoitteena on, että sairaudesta tai vammasta huolimatta pystyy työskentelemään tai selviytymään arjessaan paremmin

[Kuntoutuspsykoterapia](#)

- Tavoitteena on edistää kuntoutujan työ- ja opiskelukykyä sekä tukea opintojen edistymistä, työelämässä pysymistä, työelämään siirtymistä tai sinne palaamista

4.5.2 Ammatillinen kuntoutus

Kelan ammatillinen kuntoutus voi olla mm.

- Ammatillinen kuntoutus selvitys
- Ammatillinen Taito-kuntoutus

- Työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus (TEAK)
- Nuorten (16–29 v.) ammatillinen kuntoutus (7a§)
- NUOTTI - valmennus
- Koulutus
- Koulutuskokeilu
- Apuvälineet
- Elinkeinotuki
- Kiila -kuntoutus (työssä oleville)

Hakemuksen liitteeksi lääkärin B-lausunto

16–29 v. ammatillinen kuntoutus selvitys, NUOTTI-valmennus, TEAK ja koulutuskokeilu voidaan myöntää ilman lääkärinlausuntoa

Hakijan tai lääkärin ei tarvitse tietää tarkemmin, mitä palvelua haetaan, vaan KELA ohjaa asiakkaan oikeaan palveluun.

Lue lisää: [Ammatillinen kuntoutus - kela.fi](https://kela.fi/ammattillinen-kuntoutus)

4.5.3 Harkinnanvarainen kuntoutus

- Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssit
- Neuropsykologinen kuntoutus
- Moniammatillinen yksilökuntoutus
- [Oma Väylä](#) – vahvistusta ja tukea työelämävalmiuksiin ja taitoihin

HUOM! Myös harkinnanvaraiseen kuntoutukseen esim. *sopeutumisvalmennukseen tarvitaan B-lausunto.*

Lue lisää: [Kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskurssit - kela.fi](https://kela.fi/kuntoutus-ja-sopeutumisvalmennuskurssit)

4.5.4 Vaativa lääkinällinen kuntoutus

- Fysioterapia
- Toimintaterapia
- Puheterapia
- Psykoterapia
- Musiikkiterapia

- Neuropsykologinen kuntoutus
- Monimuototerapia
- Päiväkuntoutus
- Moniammatillinen yksilökuntoutus

B-lausunto hakemuksen liitteeksi

Lue lisää: [Vaativa lääkinällinen kuntoutus - kela.fi](https://www.kela.fi/vaativa-laaikinnallinen-kuntoutus)

4.5.5 Kuntoutuspsykoterapia

- Yksilöterapia
- Ryhmäterapia
- Perheterapia
- Paripsykoterapia
- Kuvataideterapia
- Musiikkiterapia nuorille (16–25)

B-lausunto hakemuksen liitteeksi

Lue lisää: [Kuntoutuspsykoterapia - kela.fi](https://www.kela.fi/kuntoutuspsykoterapia)

4.5.6 Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

Sairauspäiväraha

- Sairaus ja työkyvyttömyys ovat eri asioita
- Sairauspäivärahan myöntäminen edellyttää työkyvyttömyyttä
- Sairauspäiväraha korvaa alle vuoden kestäväen työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä
- Sairauspäivärahaa maksetaan työkyvyttömyyden perusteella enintään 300 arkipäivältä eli noin vuoden ajan
- Sairauspäivärahan saaminen edellyttää lääkärin lausuntoa ja sairauspäivärahan hakemista Kelasta, missä tutkitaan täyttyvätkö lain edellyttämät perusteet sairauspäivärahan myöntämiseen (lääkärinlausunto on suositus sairauslomasta, ei vielä päätös oikeudesta sairauspäivärahaan)

- Lue lisää: [Sairauspäiväraha - kela.fi](#) ja [Miksi sairauspäivärahahakemus hylätään?](#)

Osasairauspäiväraha

Osasairauspäiväraha tukee työkyvyttömän henkilön pysymistä työelämässä ja paluuta kokoaikaiseen työhönsä.

Paluu osa-aikaiseen työhön on vapaaehtoinen järjestely, johon tarvitaan sekä työntekijän että työnantajan suostumus. Se ei saa vaarantaa terveyttä eikä toipumista. Työajan on vähennyttävä 40–60 %:iin aiemmasta.

Osasairauspäiväraha maksetaan enintään 150 arkipäivän ajalta. Lue lisää: [Osasairauspäiväraha - kela.fi](#) ja [Osasairauspäiväraha mahdollisti töihin palaamisen.](#)

4.5.7 Sairauslomaa myös työttömälle/työnhakijalle

Riippumatta henkilön statuksesta eli onko asiakas työssä käyvä vai työtön, tulee työkäisten kohdalla aina huomioida työkyvyn näkökulma sairauteen. Mikäli sairaus aiheuttaa/aiheuttaisi työkyvyttömyyttä, tulee kirjoittaa sairauslomaa.

- Tämä on erityisen tärkeää pitkäaikaisten sairauksien kohdalla, että saadaan koottua näyttöä sairauden vaikutuksesta työ- ja toimintakykyyn

Erityisesti pitkäaikaistyöttömät ovat helposti tilanteessa, jossa työkyky on ollut alentunut jo jopa vuosia, mutta yhtään dokumenttia työkyvyttömyydestä ei löydy terveydenhuollosta. Myös työtön itse voi ajatella, ettei tarvitse/halua sairauslomaa.

- Tämä saattaa johtaa siihen, että esimerkiksi kuntoutusta ei myönnetä
- Ilman näyttöä työkyvyttömyydestä on työkyvyttömyyseläkkeen hakeminen turhaa, sillä saman asteinen sairaus vaikuttaa eri tavalla työkykyyn eri ihmisillä, kun huomioidaan esimerkiksi ikä, persoona ja ammattitaito
- Pelkällä diagnoositiedolla ei yleensä päästä eteenpäin työkyvyn tukemisessa
- Sairausloman kirjoittamatta jättämisellä on vaikutus myös asiakkaalle myönnettäviin etuuksiin

4.5.8 Mitä tulee huomioida B-lausunnossa

- Lääkärinlausunto on asiantuntijalausunto, joka ei automaattisesti oikeuta haettuun etuuteen - tästä on hyvä keskustella myös potilaan kanssa
- Kun kirjoittaa B-lausuntoa, on tärkeää, että tekee työ- ja toimintakyvyn arvioinnin huolellisesti
- Muista, että työkyvyttömyyden tulee olla sairauden aiheuttamaa
- Käytä ensisijaisesti sähköistä B-lausuntoa, jos kyse on sairauslomasta, kuntoutuksesta tai työkyvyttömyydestä. Pdf muotoiset lomakkeet löytyvät Terveysportista, Lääkäriportaalista, Lääkäriliiton jäsenpalvelusta

Hyvän B-lausunnon tunnusmerkkejä;

- Työkykyyn vaikuttavat diagnoosit tärkeysjärjestyksessä
- Tuore statuskuvaus
- Kuvaus toimintakyvystä (sisältäen mm. henkilökohtaiset toimet, asioiden hoito, kodinhoito, harrastukset ja sosiaalisista tilanteista selviytyminen arjessa)
- Konkreettinen kuvaus sairauden/sairauksien vaikutuksesta työkykyyn, mikä laskee työkykyä ja miten, mihin pystyy ja mihin ei pysty
- Kuinka potilasta hoidetaan (lääkitys, toimenpiteet, fysioterapia jne.)
- Kuinka potilasta kuntoutetaan sekä kuntoutuksen tavoite
- Jäljellä olevan toimintakyvyn kuvaus sekä potilaan kertomana että lääkärin arvioimana
- Työ- ja toimintakyvyn ennuste

Puutteellisen B-lausunnon tunnusmerkkejä:

- Entisten lausuntojen kopiointi (voit viitata tiivistelmällä)
- Vain potilaan itsensä kertomaa
- Pelkästään viittauksia tutkimuksiin (laita liitteeksi)

- Diagnoositiedot puutteellisia tai tilanne ei ole muuttunut (ei vaivan vaikeutumista)
- Ei toimintakyvyn kuvausta
- Ei konkretiaa kuvauksissa

Muuta huomioitavaa:

- Rastita lausunnosta oikeat kohdat
- Muista hyödyntää tarvittaessa muiden ammattilaisten osaamista ja havaintoja lausunnon osana
- Perehtymällä työkyvyn tukitoimiin pystyt kohdentamaan lausunnon oikein
- Jäljellä oleva työkyky on työkyvyttömyyttä merkittävämpää
- Erikoissairaanhoidossa kirjoitettu lausunto ei ole automaattisesti pätevämpi, sillä usein parhaat tiedot henkilön tilanteesta ja historiasta löytyvät perusterveydenhuollosta

Lue lisää:

<https://www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-laakarilausunnot-ja-todistukset-b-lausunto>

[Lääkäriin laatimat todistukset ja lausunnot työkyvystä ja kuntoutuksesta - Duodecim Oppiportti](#)

[B-lausunto - Duodecim Oppiportti](#)

4.5.9 Työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke

Huomioithan, että kaikkia eläkeuotoja edeltää yleensä sairauspäiväraha-kaus, 300pv.

Työkyvyttömyyseläke

- Täysi työkyvyttömyyseläke
- Työkyky on alentunut vähintään vuoden ajaksi
- Työkyky on alentunut vähintään 60 % eli 3/5, *eikä kuntoutuksella ole saatu tuloksia*
- Myönnetään toistaiseksi, jos työkyvyn palautuminen on epätodennäköistä

- Työkyvyttömyyseläkettä *haetaan Kelasta ja työeläkelaitoksesta*
Lue lisää: [Työkyky ja eläkkeet - Duodecim Oppiportti](#)

Osatyökyvyttömyyseläke

- Työkyky on alentunut vähintään vuoden ajaksi
- Työkyky on alentunut vähintään 40 % eli 2/5, eikä kuntoutuksella ole saatu tuloksia
- Myönnetään toistaiseksi, jos työkyvyn palautuminen on epätodennäköistä
- Määrä on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä
- Osatyökyvyttömyyseläkettä *haetaan työeläkelaitoksesta*

4.5.10 Kuntoutustuki

Kuntoutustuki eli määräaikainen työkyvyttömyyseläke

- Työkyky on alentunut vähintään vuoden ajaksi 2/5 tai 3/5
- Työkyvyn oletetaan palaavan

Hoito- ja kuntoutustoimenpiteiden ajaksi myönnetään täysi- tai osakuntoutustuki. Sen aikana tai jo sitä ennen Kela ja työeläkelaitos selvittävät mahdollisuudet kuntoutua työelämään tai vaihtaa ammattia ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen avulla.

Lue lisää: [Työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki](#)

Mitä jos sairastun? Näin Kela tukee työkykyä ja työhön paluuta

4.6 TE-palvelut (TE-toimisto ja kuntakokeilu)

TE-toimistoon voi ilmoittautua työnhakijaksi kuka tahansa. Myös vammaiset ja pitkäaikaissairaat ovat oikeutettuja TE-palveluihin. TE-toimiston palvelut ovat aina harkinnanvaraisia.

4.6.1 Palkkatuki

Palkkatuki on rahallinen tuki, jolla TE-palvelut korvaa työnantajalle osan työttömän työnhakijan palkkauskustannuksista. Vaikka palkkatuki myönnetään ja maksetaan työnantajalle, tuen myöntäminen lähtee aina työttömän työnhakijan palvelutarpeesta. Tuella kompensoidaan työntekijän alentunutta tuottavuutta. Tuki on myös korvausta siitä, että työnantaja käyttää tavanomaista enemmän aikaa työntekijän ohjaamiseen.

- Työnantajan on mahdollista saada palkkatukea vain työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuneen henkilön palkkaamiseen (myös eläkkeellä olevan työttömän työnhakijan palkkaamiseen)
- Tuen tarkoituksena on edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille silloin, kun hänellä on puutteita ammatillisessa osaamisessa tai tehtävissä selviytymiseen vaikuttava vamma tai sairaus (edellyttää lääkärinlausuntoa)
- Tarkoituksena on tukea työttömän työnhakijan pääsyä työmarkkinoille ja auttaa myös työnantajaa löytämään itselleen sopiva työntekijä
- Palkkatuki uudistuksen myötä (1.7.2023 alkaen) palkkatukisääntely yksinkertaistuu ja sekä myöntö- ja maksatusprosessi nopeutuu, tarkista palkkatuen määrä aina asiakkaalta ja TE-palveluista
- Palkkatukea voi saada kokoaikaiseen työsuhteeseen (määräaikaiseen tai toistaiseksi voimassa olevaan), oppisopimuskoulutukseen ja tietyin ehdoin myös osa-aikaiseen työsuhteeseen
- Lisätietoa palkkatuesta: [Palkkatuki työttömän palkkauskustannuksiin - Palvelut - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](https://www.tyomarkkinatori.fi/palkkatuki-tyottoman-palkkauskustannuksiin-palvelut-tyomarkkinatori)

4.6.2 Työolosuhteiden järjestelytuki

TE-toimisto voi myöntää työolosuhteiden järjestelytukea työnantajalle, joka palkkaa henkilön, jonka vamma tai sairaus edellyttää mukautuksia tai toisen työntekijän apua työtehtävässä suoriutumiseksi. Tukea voidaan myöntää myös työssä olevan henkilön työssä pysymiseksi.

Tukea voidaan myöntää:

- kalusteiden ja työvälineiden muutos- tai hankintakustannuksiin
- työolosuhteiden muutuskustannuksiin
- uuden työvälineen tai kalusteen hankintakustannuksiin, jos ne ovat muutuskustannuksia pienemmät

Jos tukea myönnetään työssä olevan henkilön hankintoihin tai muutostöihin, edellyttää se työnantajan omavastuusuutta. Myös työolosuhteiden järjestelytuki on harkinnanvaraista ja edellyttää lääkärinlausuntoa osatyökykyisyydestä.

Lisätietoa: [Työolosuhteiden järjestelytuki - Palvelut - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

4.6.3 Todistus suurtyönantajalle

TE-toimiston asiakas voi pyytää TE-toimistosta todistuksen suurtyönantajalle siitä, että hänet on merkitty TE-toimiston asiakasrekisteriin osatyökykyisenä työnhakijana. Jos työssäolon viiden ensimmäisen vuoden aikana osatyökykyinen tulee työkyvyttömäksi, ei työkyvyttömyyseläke vaikuta suurtyönantajan työeläkemaksuluokkaan. Todistus edellyttää lääkärinlausuntoa osatyökykyisyydestä. Lisätietoa: [Todistus suurtyönantajalle osatyökykyisyydestä | Vates](#)

4.6.4 Työkykykoordinaattorin palvelut

Työkykykoordinaattori pyrkii löytämään yhdessä osatyökykyisen ja työnantajan kanssa räätälöityjä ratkaisuja työllistymiseen. Palvelu on neuvontapalvelua – kuka tahansa voi ottaa yhteyttä ja kysyä yleistä neuvontaa osatyökykyisten palkkaamiseen, tukimuodoista sekä osatyökykyisten TE-palveluista.

4.6.5 Työkokeilu

Työkokeilu voidaan järjestää, mikäli henkilöltä puuttuu ammatillinen koulutus tai hän suunnittelee alan tai ammatin vaihtoa. Tavoitteena on selvittää kiinnostaako ala tai ammatti tai onko jokin tietty ala tai ammatti mahdollinen.

Työkokeilu voidaan myös järjestää, mikäli henkilö on ollut poissa työmarkkinoilta esimerkiksi työttömyyden takia. Silloin tavoitteena on selvittää, onko osaaminen ajan tasalla ja minkälaista tukea tarvitaan, että päästään takaisin työhön. Myös sairaslomalla ja eläkkeellä olevien työnhakijoiden on mahdollista osallistua työkokeiluun. Työkyvyttömyyden mukaan myönnetty etuus ei estä TE-palveluihin osallistumista. Myös osa-aikatyössä olevat työnhakijat voivat osallistua työkokeiluun työnsä ohella esim. silloin, kun kyseessä on alanvaihtaja tai työkykyä tulee kartoittaa muihin aloihin ja työtehtäviin. Lisätietoa työkokeiluun osallistumisen mahdollisuudesta saa TE-palveluiden asiantuntijoilta tai työkykykoordinaattorilta sekä [Työkokeilu - Palvelut - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#).

4.6.6 Koulutuskokeilu

Koulutuskokeilun avulla voi tutustua itseä kiinnostavaan oppilaitokseen ja koulutuksen sisältöön lyhyellä tutustumisjaksolla. Kokeilun kautta on mahdollista saada käsitys alan vaatimuksista, jotka kyseinen koulutus ja ammatti asettavat eli mahdollisuus varmistaa sopiiko ala itselle.

Lisätietoa: [Koulutuskokeilu - Palvelut - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](https://tyomarkkinatori.fi/koulutuskokeilu-palvelut)

4.6.7 Ammatinvalintapsykologin palvelut

Ammatinvalintapsykologit auttavat löytämään ratkaisuja ammatinvalintaan, työhön ja koulutukseen liittyviin kysymyksiin eli selvittävät asiakkaiden edellytyksiä, tavoitteita ja vaihtoehtoja.

Lisätietoa: [Ammatinvalinta- ja uraohjaus - Palvelut - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](https://tyomarkkinatori.fi/ammatinvalinta-ja-uraohjaus-palvelut)

4.6.8 Työkyvyn arvio / muu asiantuntija-arvio

Työkyvyn arviointi hankitaan tilanteessa, jossa asiakkaan työ- ja toimintakykyä pitää tarkemmin tai yksilöidymmin selvittää suhteessa hakuammattiin tai suunniteltuun koulutukseen tai uuteen ammattiin. Ostopalveluna voidaan hankkia työkyvyn arviointi esimerkiksi asiakkaalle, jolla on sellainen diagnosoitu vamma tai sairaus, jonka arvioidaan vaikuttavan mahdollisuuksiin saada työtä.

Työkyvyn arvioinnin/muu asiantuntija-arvioinnin tulee aina liittyä asiakkaan TE-palvelun asiakasprosessiin, eikä sitä voida tehdä toisen tahon pyynnöstä.

4.6.9 Muut palvelut

- Koulutukset (mm. oppisopimuskoulutus, työvoimapolitiittiset koulutukset ja rekrykoulutukset)
- Työhönvalmennus - ohjataan työnhakijoita tarpeen mukaan mm. hankkeiden työvalmentajille, jos TE-palveluiden ja kuntakokeilun antama tuki ei riitä. Lisätietoa: [Hankkeet - TE-palvelut](https://tyomarkkinatori.fi/hankkeet-te-palvelut)
- Työnhaku- ja uraohjaukset
- Lisätietoa TE-palveluiden muista palveluista: [Palveluita työnhaun tueksi - Työnhaku - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](https://tyomarkkinatori.fi/palveluita-tyonhaun-tueksi-tyonhaku-tyomarkkinatori)

4.7 Monialaiset työkyvyn tuen palvelut

4.7.1 Työkyvyn tuen tiimi (TYKE-tiimi)

Tiimi on tarkoitettu henkilöille, joilla tilanne on tavalla tai toisella haasteellinen ja sitä on tarpeellista pohtia useamman ammattilaisen kanssa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Katso tiimin tarkempi kuvaus otsikon 3 alta.

4.7.2 Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) on verkostomainen yhteistoimintamalli, jossa hyvinvointialue, työ- ja elinkeinotoimisto sekä Kela osallistuvat yhdessä pitkäaikaistyöttömien työllistämistä edistävään palveluun. Palvelusta säädetään työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa. Asiakaskohderyhmä määräytyy em. TYP-laissa määriteltyjen kriteereiden perusteella:

- Monialaiseen yhteispalveluun voidaan ohjata, jos on monialaisen yhteispalvelu tarve ja on saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivältä työttömyyden perusteella, tai on täyttänyt 25 vuotta ja ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta, tai on alle 25-vuotias ja on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä kuusi kuukautta

Asiakkaalle tehdään yhdessä monialainen palvelutarvearvio, minkä avulla työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja Kela yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työllistymisen edistämiseksi tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Työttömän työllistymisen edistäminen edellyttää TE-toimiston, kunnan ja Kelan järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen yhteensovittamista.

Palvelujakso voi sisältää työllistämistä edistäviä palveluja (esim. kuntouttava työtoiminta), Kelan kuntoutuspalveluja, työ- ja elinkeinopalveluja, työ- ja toimintakyvyn arviointia (esim. työnhakijoiden terveystarkastukset), sosiaali- ja terveystyöpalveluja tai muita työllistymistä edistäviä palveluja. Pääsääntöisesti TYP asiakkuus kestää vähintään 17 kk.

4.7.3 Toimintakykykeskus (Toike)

Toimintakykykeskus on Seinäjoen keskussairaalan kuntoutuksen yksikön lähetteetön poliklinikka. Asiakas voi ottaa yhteyttä oma-aloitteisesti tai muun tahon ohjaamana. Toimintakykykeskuksessa tehdään terveydentilan

ja toiminta- ja työkyvyn arvioita sekä lääkinällisen ja ammatillisen kuntoutuksen suunnittelua ja näihin liittyviä kuntoutuslausuntoja.

Toimintakykykeskus antaa tukea työhön paluun suunnitteluun ja työelämässä pysymiseen silloin, kun sairaus tai vamma uhkaa vaikuttaa työkykyyn – edellyttää asiakkaan motivaatiota työhön tai opiskeluun.

Toimintakykykeskuksen tiimiin kuuluu kuntoutusohjaaja ja lääkäri, tarvittaessa on mahdollisuus konsultoida psykologia. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä asiakkaan muun palvelu-/tukiverkoston kanssa. Hoito- ja kuntoutusvastuu eivät siirry muilta toimijoilta toimintakykykeskukseen.

Ammattilaisilla on mahdollisuus saada toimintakykykeskuksesta matalan kynnyksen konsultaatioapua.

4.7.4 Ohjaamo

Ohjaamo tarjoaa palvelua maksutta kaikille alle 30-vuotiaille nuorille:

- Antaa neuvontaa, ohjausta ja sparrausta työllistymiseen, opiskeluun ja oman tulevaisuuden suunnitteluun sekä tukea arkeen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa
- Matalan kynnyksen paikka, jonne on koottu eri palveluita saman katon alle
- Alueella toimii tällä hetkellä kuusi Ohjaamo: Alajärvellä, Ilmajoella, Kauhavalla, Lapualla, Seinäjoella ja Kuusiokunnissa (Alavus, Kuortane, Soini, Ähtäri)

4.8 Muut

4.8.1 Järjestöt

Työllistävät ja tarjoavat työllistymistä edistävää toimintaa kuten työkokeilu- ja kuntouttavan työtoiminnan paikkoja.

4.8.2 Työeläkelaitoksen palvelut

- Työeläkelaitokset tukevat työkyvyttömiä eri eläkemudoin
- Työntekijät, jotka ovat lyhytaikaisesti työkyvyttömiä tai vaarassa tulla työkyvyttömiksi tuetaan työeläkejärjestelmän kautta ensisijaisesti ammatillisen kuntoutuksen keinoin - työeläkekuntoutus

- Työeläkevakuuttajan palveluita ovat neuvonta- ja ohjaus, kuntoutustutkimukset, työkokeilut, työhönvalmennukset ja ammattiin johtava koulutus, täydennyskoulutus tai oppisopimuskoulutus
- Mikäli työeläkelaitoksen myöntämän ammatillisen kuntoutuksen kriteerit eivät täyty, voi maksajatahona toimia Kela

5 TÄRKEITÄ LINKKEJÄ

Kantapalvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille [Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille : versio 3.1 \(julkari.fi\)](#)

Kelan koulutukset ammattilaisille [Kelan koulutukset ammattilaisille | Yhteistyökumppanit | Kela](#). Sivuilta löytyy tiedot tulevista koulutuksista ja tallenteet menneistä koulutuksista.

Kelan kuntoutuksen verkkokurssi [Kelan kuntoutuksen verkkokurssi | Yhteistyökumppanit | Kela](#) Verkkokurssilta löytyy ohjeita:

- kuntoutukseen ohjaamisesta
- lääkärinlausuntojen laatimisesta
- kuntoutussuunnitelmien laatimisesta

Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä [Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä - Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä - Oma työpöytä \(yhteistyotilat.fi\)](#)

Sote-sanastot [Sote-sanastot - Sanasto - Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset käsitteet \(thl.fi\)](#)

Sotete -sanasto [Sotete-sanasto \(sanastokeskus.fi\)](#)

TOIMIA tietokanta [TOIMIA-tietokanta - Duodecim \(terveysportti.fi\)](#)

Työnhakijan palvelut kuntakokeilun aikana [Työnhakijan palvelut työllisyyden kuntakokeilun aikana - Työnhaku - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

Työkyvyn kartoittaminen [Työkyvyn kartoittaminen - Ura ja työsuhde - Työmarkkinatori \(tyomarkkinatori.fi\)](#)

Työkyvyn tuen koulutus [Työkyvyn tuki -koulutus | Työterveyslaitos \(ttl.fi\)](#)

6 LÄHTEITÄ

Kontiainen, Tanja (2022): PANNAAN TOIMEKSI - Konsultaatiotiimimallin kehittäminen Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. [Kontiainen Tanja-Maarit.pdf \(theseus.fi\)](#)

https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tyokykyohjelma/kasitteet#tyo_ja_toimintakyvyn_tuki

<https://polku.tietyoelamaan.fi/tyokyky-tukevat-keinot-ja-menetelmat/terveydenhuollon-ja-sosiaalipalvelujen-keinot/>

SiunSoten materiaali, mm. Tanja Rentto, työterveyslääkäri (luentodiat) ja Marja Kilpiäinen, kuntoutusylilääkäri (luentodiat)

<https://tyomarkkinatori.fi/>

Lähteenä käytetty myös otsikon 5 alla ilmoitettuja linkkejä

7 LIITTEET

- 1 Ohjauslomake ja konsultaatiotiimin / työkyvyn tuen tiimin yhteystiedot
2. Koonti asiakkaan kokonaistilanteesta
3. Työkyvyn tuen suunnitelma
4. Asiakaspalautelomake
5. Esimerkki seurantalomakkeesta
6. Aikajanapohja

OHJAUS KONSULTAATIO-/TYÖKYVYN TUEN TIIMIIN (TYKE- TIIMIIN)

Jokaisessa Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen sote-keskuksessa toimii työkyvyn tuen tiimi (Tyke-tiimi), joka tarjoaa moniammatillista tukea ja apua työ- ja toimintakyvyn haasteisiin.

ASIAKKAAN TIEDOT:

Nimi: _____ Henkilötunnus: _____

Lähiosoite: _____ Puhelinnumero: _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

KYSYMYS ASIAKKAALLE

Mitä asioita haluat selvittää tyke-tiimissä?

OHJAAVAN TAHON HUOMIOITA

Ohjaava taho: Kuntakokeilu TE-toimisto Sosiaalipalvelut Terveyspalvelut Kela
 Kunnan työllisyyspalvelut Oppilaitos Asiakas Asiakkaan lähiomainen
 TYP Muu, mikä? _____

Lähettäjän nimi ja yhteystiedot: _____

Ohjauslomakkeen liitteenä on toimitettava myös asiakkaan suostumus käsiteltävien tietojen vaihtoon konsultaatio-/työkyvyn tuen tiimissä (Y100-lomake, saatavilla <https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/Y100.pdf>).

Ohjaus konsultaatio-/tyke-tiimiin saapunut: ____ . ____ . 202__

Miten hakeutua Konsultaatio-/Tyke-tiimiin:

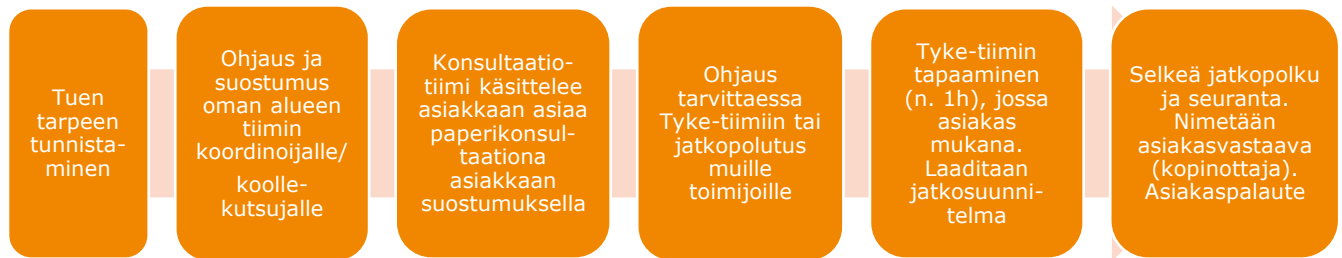
Konsultaatio-/Tyke-tiimiin voi hakeutua jonkun ohjaavan tahon kautta, esimerkiksi sosiaali- tai terveystoimen, Te-palveluiden, Kelan tai oppilaitoksen kautta, jossa yhdessä työntekijän kanssa todetaan haasteita työ- ja toimintakyvyssä. Tarvittaessa asiakas voi myös itse olla yhteydessä suoraan **oman alueen** koollekutsujaan.

- Ohjaavan tahon kanssa täytetään ohjauslomake konsultaatio- /Tyke-tiimiin ja allekirjoitetaan suostumus tietojen vaihtamisesta
- Ohjauslomake ja suostumus tietojen vaihtamisesta toimitetaan **salattuna sähköpostina tai postitse** kunkin alueen Tyke-tiimin koollekutsujalle. Yhteystiedot löytyvät alapuolelta
- Ohjauslomakkeen ja suostumuksen saavuttua perille, asiakkaalle tulee aikanaan yhteydenotto tiimin koollekutsujalta ja mahdollisesti kutsu moniammatillisen Tyke-tiimin tapaamiseen

Tyke-tiimin nimi	Lomakkeen toimitusosoite
Ilmajoen Tyke-tiimi	virpi.pakka@ilmajoki.fi p. 044 419 1602 Ilkantie 18, 60800 Ilmajoki
Isokyrön Tyke-tiimi	anna.maenpaa@hyvaep.fi Anna Mäenpää, sosiaali-ohjaaja, Isonkyrön kunnanvirasto, Pohjankyröntie 136, 61500 Isokyrö
Järvi-Pohjanmaan Tyke-tiimi	minna.tuomela@hyvaep.fi p. 040 769 7977 Järvi-Pohjanmaan sotekeskus, Alajärven aikuisneuvola/ Minna Tuomela, Lääkärintie 1, 62900 Alajärvi
Kaksineuvoisen Tyke-tiimi	marita.ojanpera@hyvaep.fi , p. 040 159 4554 Kauppapassi 3, 62200 Kauhava
Kurikan Tyke-tiimi (+ Jalasjärven tiimi)	tiina.linna@hyvaep.fi tai Kurikan terveystakeskus, Mäkitie 47, 61300 Kurikka
Kuusotien Tyke-tiimi	eija.kantonen@pihlajalinna.fi Salmentie 10, 63300 Alavus
Lapuan Tyke-tiimi	kristi.honkola@hyvaep.fi p. 044 438 4950 (soittoaika ma-to 10:00-11:00) Aikuis- ja diabetesneuvola / Lapuan Sote-Keskus, Sairaalantie 3, 62100 Lapua
Seinäjoen Tyke-tiimi	emilia.kuusisto@hyvaep.fi
Suupohjan Tyke-tiimi	henna.aalto@hyvaep.fi tai Henna Aalto, Aikuissosiaalityö- ja ohjaus, Teknologiapuisto 1, 61800 KAUHAJOKI

MIKÄ ON KONSULTAATIO- JA TYÖKYVYN TUEN TIIMI (TYKE-TIIMI)?

Konsultaatio- ja Tyke-tiimi tarjoavat moniammatillista tukea ja apua työ- ja toimintakyvyn haasteisiin. Tiimeissä ovat mukana oman sote-keskuksen alueella toimivat paikalliset (omat) työntekijät sekä mm. Kelan ja TE-toimiston alueelliset työntekijät, jotka asiakastietoja käsittelevät. Tyke-tiimissä asiakkaan asiaa käsitellään pääsääntöisesti kertaluonteisesti. Ennen Tyke-tiimiä asiakkaan asiaa käsitellään ja valmistellaan moniammatillisesti konsultaatiotiimissä paperikonsultaationa asiakkaan luvalla.

Kenelle tarkoitettu:

Henkilöille, joilla tilanne on tavalla tai toisella haasteellinen ja sitä on tarpeellista pohtia useamman ammattilaisen kanssa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Asiakkaan kysymykset voivat liittyä esimerkiksi työllistymistä, koulutusta, kuntoutusta, terveydenhoitoa tai sosiaalista tilannetta koskeviin asioihin.

Tavoite:

Konsultaatio- ja Tyke-tiimin tavoitteena on, että asiakkaan tilanne selkeytyy ja asiakkaalle löytyy palvelutarpeen mukainen jatkolopku. Ratkaisu tilanteeseen voi löytyä jo Tyke-tiimiä edeltävässä konsultaatiotiimissä ja asiakas ohjataan hänen palvelutarpeen mukaisiin palveluihin. Tarvittaessa asiakas kutsutaan moniammatilliseen Tyke-tiimiin, missä mukana on myös lääkäri. Molemmissa tiimeissä on tärkeää suunnitella ja yhteensovittaa asiakkaan palvelut ja etuudet. Tavoitteena on, että asiakkaalle nimetään asiakasvastaava ja löydetään hänen tilanteeseensa mahdollisimman sopiva jatkolopku.

Keitä mukana:

Konsultaatiotiimissä asiakkaan asiaa käsitellään paperikonsultaationa ilman asiakasta, mutta asiakkaan suostumuksella. Konsultaatiotiimissä ovat mukana mm. sosiaaliohjaaja/sosiaalityöntekijä, työnhakijoiden terveydenhoitaja, työntekijät Kelalta ja TE-palveluista sekä koollekutsuja, mikäli ei ole edellämainituilta tahoilta.

Tyke-tiimin peruskokoonpano on lääkäri, työttömien terveydenhoitaja, sosiaaliohjaaja ja/tai sosiaalityöntekijä, Kelan asiantuntija, Te-palveluiden asiantuntija (TE-toimisto tai kuntakokeilu). Tarvittaessa kutsuttuna mm. asiantuntija mielenterveys- ja päihdepalveluista (mm. psykiatrian sairaanhoitaja, psykiatri), kuntoutusasiantuntija tai asiakkaan kutsuma joku muu tukihenkilö tai läheinen.

KOONTI ASIAKKAAN TILANTEESTA

Sukunimi	Etunimet
Henkilötunnus	Puhelin
Lähiosoite	Postinumero ja postitoimipaikka

Taustatiedot

(mm. perhetilanne, asuminen)

Ajokortti Kyllä
 Ei

Toimeentulo ja sosiaalinen tilanne

(mm. taloudellinen tilanne, arjessa selviytyminen, sosiaalinen tukiverkosto)

Koulutus

(mm. tutkinnot, koulumenestys, mahdolliset haasteet ja keskeytykset opinnoissa)

Asevelvollisuus suoritettu Kyllä

Ei, miksi? _____

Työhistoria, työttömyyden kesto ja työllistymistä edistävät palvelut

(mm. työsuhteet kestoineen ja tukimuotoineen, työkokeilut ja kuntouttava työtoiminta, työttömyys)

Aikaisemmat sosiaalipalvelut

(mm. sosiaalinen kuntoutus, vammaispalvelut)

Sairaudet ja niiden vaikutukset työ- ja toimintakykyyn

(mm. sairaudet, oireet ja lääkitys, lääkärinlausunnot, sairauspäivärahan päätökset, myös kielteiset päätökset ja niiden perustelut tarvittaessa liitteeksi)

Viimeisin terveystarkastus tehty ____ . ____ . 202__

Asiakkaan arvio omasta työkyvystään (asteikolla 1-10) _____

Aikaisemmat kuntoutukset sekä kuntoutustuki- ja työkyvyttömyyseläkepäätökset

(mm. ammatillinen kuntoutusselvitys, ammatillinen kuntoutus, lääkinnällinen kuntoutus, fysioterapia ja psykoterapia, mahdolliset eläkehakemukset päätöksineen)

Vahvuudet ja erityisosaaminen

(mm. harrastukset, erityiset mielenkiinnon kohteet, erityisosaaminen)

Meneillään olevat palvelut ja toimenpiteet

(mm. kuntoutus-, päihde -ja/tai mt-palvelut, sosiaalinen kuntoutus ja/tai työllistymistä edistävät palvelut esim. kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, palkkatukityö)

Koonti tämänhetkisestä verkostosta, palveluista ja yhteistyötahoista

Nimi (yhteyshenkilö)	Yhteystiedot	Palvelu /toiminto
-----------------------------	---------------------	--------------------------

TYÖKYVYN TUEN SUUNNITELMA

Asiakkaan oma arvio työ- ja toimintakyvystään, jatkotoiveet

Työkyvyn tuen tiimin arviot, konkreettiset havainnot ja johtopäätökset asiakkaan työ- ja toimintakyvystä

Työkyvyn tuen tiimissä sovitut asiat

Kokonaisuutta koordinoiva asiakasvastaava _____

Päivämäärä ja paikka

Asiakasvastaava ja yhteystiedot

Asiakkaan allekirjoitus ja nimenselvitys

Anna palautetta saamastasi hoidosta ja palvelusta

Antamasi palautteen avulla voimme kehittää toimintaamme.

Arvioinnin kohde ja palautteen antaja

Palvelupiste: _____

Palautteen antaja:

Asiakas

Läheinen

Muu

Käynti- tai asiointipäivä: _____

Asioitko tällä käynnillä: Paikan päällä

Etäyhteydellä

Kuinka todennäköisesti suosittelisit saamaasi palvelua läheisellesi?

Mikä vaikutti kokemukseesi eniten?

Valitse riviltä yksi vaihtoehto, joka parhaiten vastaa kokemustasi.

1 = Täysin eri mieltä, 2 = Osittain eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä,

4 = Osittain samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5	Ei koske minua
Sain apua, kun sitä tarvitsin.						☐
Minulle jäi tunne, että minusta välitettiin kokonaisvaltaisesti.						☐
Hoitoani/Asiaani koskevat päätökset tehtiin yhteistyössä kanssani.						☐
Koin oloni turvalliseksi hoidon/palvelun aikana.						☐
Tiedän miten hoitoni/palveluni jatkuu.						☐
Saamani tieto hoidosta/palvelusta oli ymmärrettävää.						☐
Koin saamani hoidon/palvelun hyödylliseksi.						☐

Mitä muuta palautetta haluat antaa saadusta palvelusta/hoidosta?**Kiitos palautteestasi!**

Palautteen voi antaa nimettömänä. Mikäli haluat yhteydenoton, kirjoita yhteystietosi alle.

Nimi:

Puhelinnumero:

Sähköpostiosoite:

Pvm:
Nimi:
Synt.vuosi:

Asiakkaan oma tavoite:

Status:

Th

Kela

TE

Sos

Muut

Merkitse aikajanelle eri värein asiakkaan eri palvelut

Koulutus:

Terveystila:

Kelan palvelut:

Sosiaalinen tilanne/sosiaalipalvelut:

Työhistoria:

Te-palvelut:

Etuudet: